Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto, suunnitteluasioiden ja kansainvälisen sosiaaliturvan yksikkö
Lakimies Silja Dahlgren

Perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (HE 69/2026 vp)

Esityksen sisältö ja tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia (tukilaki). Muutoksella toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukainen niin sanottu kotihoidon tuen Norjan malli.

Esityksessä ehdotetaan, että kotihoidon tuen maksamiseksi edellytettäisiin, että tuen saaja on asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Esityksellä tavoitellaan hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeampaa kotoutumista, kotimaisen kielen oppimista ja työmarkkinoille ohjautumista erityisesti kotoutumispalveluihin osallistumisen kautta. Lisäksi tavoitellaan lasten integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta. Tavoitteena on, että vähemmän kuin kolme vuotta Suomessa asuneet pienten lasten vanhemmat valitsisivat lasten hoitomuodoksi nykyistä useammin varhaiskasvatukseen osallistumisen, jolloin vanhemmat ohjautuisivat nykyistä useammin kotoutumispalveluihin ja työmarkkinoille.

Esityksessä ei ehdoteta kansalaisuuteen perustuvaa sääntelyä, ja edellytys kolmen vuoden asumisajan täyttymisestä koskisi yhtäläisesti niin Suomen kuin ulkomaan kansalaisia. Muissa EU-maissa, Euroopan talousalueen maissa ja Sveitsissä täyttyneet asumiskaudet rinnastettaisiin Suomessa asuttuun aikaan EU:n sosiaaliturva-asetuksen 883/2004 perusteella. Käytännössä ehdotettu asumisaikavaatimus vaikuttaisi erityisesti kolmannesta maasta Suomeen muuttaviin henkilöihin.

Asumisaikaa laskettaessa otettaisiin huomioon aika, jonka tuen saaja on asunut Suomessa 16 vuotta täytettyään. Tällä rajauksella tavoitellaan sitä, että ehdotuksen vaikutukset ulottuvat myös paluumuuttajaan, joka on ennen kotihoidon tuen hakemista asunut Suomessa ainoastaan melko pienenä lapsena. Asumisaikavaatimuksen täyttymistä ei kuitenkaan edellytettäisi alle 19-vuotiailta henkilöiltä, sillä kyseisten henkilöiden ei olisi tosiasiassa mahdollista sitä täyttää. Asumisaikavaatimuksen täyttymistä ei edellytettäisi myöskään silloin, kun lapsen nuoren iän takia ei olisi vielä oikeutta varhaiskasvatukseen.

Lisäksi ehdotetaan, että kotihoidon tukea maksettaisiin lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle huoltajalle. Näin ollen kotihoidon tukea ei maksettaisi, jos kotihoidon tukea hakeva henkilö ei itse hoitaisi lasta pääasiallisesti. Ilman kyseistä muutosta olisi mahdollista, että kotihoidon tuki myönnettäisiin huoltajalle, joka täyttäisi ehdotetun asumisaikavaatimuksen, mutta lasta pääasiallisesti hoitaisi kotona joku muu henkilö, esimerkiksi puoliso, joka on asunut Suomessa alle kolme vuotta.

Lapsen pääasiallisen hoidon järjestäminen perheen ulkopuolisen hoitajan toimesta olisi tukilain mukaisten edellytysten täyttyessä edelleen mahdollista yksityisen hoidon tuella. Yksityisen hoidon tuki maksetaan hoidon tuottajalle, jolloin korvaus lapsen hoidosta kohdistuisi näissä tilanteissa nykyistä paremmin oikealle taholle.

Voimaantulo

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027. Asumisaikavaatimusta sovellettaisiin vain, jos kotihoidon tukea hakeva henkilö on muuttanut Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan.

Esityksen vaikutuksista

Yleistä

Esityksen vaikutukset riippuvat siitä, miten maahanmuutto Suomeen tulevina vuosina kehittyy ja millaisia henkilöitä Suomeen muuttaa. Lisäksi ehdotuksella saavutettavat vaikutukset riippuvat pitkälti siitä, kuinka hyvin tavoitellut käyttäytymisvaikutukset toteutuvat. Tavoiteltujen käyttäytymisvaikutusten toteutumisen ennustaminen on haastavaa, sillä perheiden lasten hoitamista koskevaan valintaan vaikuttavat moninaiset kulttuuriset, sosiaaliset ja taloudelliset tekijät. Esityksen vaikutusten arviointiin liittyy näin ollen merkittäviä epävarmuuksia.

Esityksen vaikutukset tulisivat voimaan asteittain, sillä asumisaikavaatimus koskisi aikaisintaan muutoksen voimaantullessa Suomeen muuttavia henkilöitä. Vuoden 2024 saajamääriin perustuvan arvion mukaan uudistuksen täysimääräisen vaikutuksen ollessa voimassa vuonna 2030 yhteensä noin 2 500 henkilöllä ei olisi oikeutta kotihoidon tukeen, koska asumisaikavaatimus ei täyttyisi. Muutos vaikuttaisi arviolta 2 700 lapseen.

Esitetty edellytys siitä, että kotihoidon tukea maksettaisiin vain lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle huoltajalle, vaikuttaisi lisäksi sellaisiin kotitalouksiin, jotka järjestäisivät lapsen pääasiallisen hoitamisen ensisijaisesti perheen ulkopuolisen hoitajan toimesta. Vuoden 2024 kotihoidon tuen saajamääriin perustuvan arvion mukaan tällaisia perheitä olisi noin 2 200 vuodessa.

Kotitalouksien taloudellinen asema

Esityksen tavoitteiden toteutuessa kohdejoukon taloudellinen asema lähtökohtaisesti paranisi verrattuna tilanteeseen, jossa vanhempi saa kotihoidon tukea. Yleistuki, joka korvasi työmarkkinatuen 1.5.2026, on tasoltaan keskimääräistä kotihoidon tukea korkeampi etuus, vaikka huomioitaisiin kotihoidon tukeen maksettavat keskimääräiset kuntalisät.

Vanhempi, jolla ei ehdotetun muutoksen johdosta olisi oikeutta kotihoidon tukeen, voisi kuitenkin valita hoitaa lasta kotona ilman mitään tukea. Tällöin perheen toimeentulo voisi heikentyä.

Toimeentulotuen 1.2.2026 voimaantulleen kokonaisuudistuksen myötä toimeentulotuen saajalla on velvollisuus hakea ensisijaista etuutta toimeentulotuen perusosan alentamisen uhalla. Alle kouluikäisen lapsen kotihoito ei ole enää peruste olla hakematta ensisijaista etuutta. Näin ollen velvollisuus hakea ensisijaista etuutta (useimmiten työttömyysetuutta) koskee kaikkia lasta kotona ilman kotihoidon tukea hoitavia toimeentulotuen hakijoita.

Jos alle kolme vuotta Suomessa asunut vanhempi ei toimeentulotuen perusosan alentamisen uhasta huolimatta ilmoittautuisi työttömäksi työnhakijaksi, voitaisiin perheelle maksettavassa toimeentulotuessa kyseisen henkilön perusosaa alentaa 50 prosenttia, ellei perusosan alentamiseen liittyvä kohtuusharkinta estäisi alentamista. Perusosan alentaminen perustuu kuitenkin aina yksilölliseen harkintaan ja voidaan tehdä vain, jos alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana. Toisaalta voidaan myös arvioida, että toimeentulotuen perusosan alentamisen uhka pääosin ohjaa vanhemmat noudattamaan toimeentulotukilaissa asetettuja velvollisuuksia.

Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon ja lapsiin

Arvioidussa kohdejoukossa yli 90 % olisi naisia. Voidaan arvioida, että esitys lisäisi hiljattain maahan muuttaneiden pienten lasten äitien osallistumista kotoutumis- ja työllisyyspalveluihin, mikä vahvistaisi näiden henkilöiden kielitaitoa, yhteiskunnan tuntemusta, koulutusta ja työmarkkinavalmiuksia. Tällä olisi myönteisiä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Kielteisiä vaikutuksia naisten asemaan voisi syntyä, mikäli maahanmuuttajavanhempi, usein perheen äiti, jättäisi hakeutumatta työttömäksi työnhakijaksi ja valitsisi hoitaa lasta kotona ilman mitään tukea. Tällöin kunnan kotoutumisesta vastaavan viranomaisen olisi nimittäin nykyistä vaikeampaa tavoittaa häntä kotoutumista edistäviin palveluihin, vaikka hän voisi hyötyä palveluista ja olla siten kotoutumissuunnitelman kohderyhmää. Toisaalta tällainen henkilö voi kuitenkin hakeutua itse kunnan kotoutumista edistäviin palveluihin ja pyytää osaamisen ja kotoutumisen arviointia, joka hänelle laaditaan, jos kunta arvioi sen olevan tarpeen. Myös muu viranomainen voi maahanmuuttajan suostumuksella tehdä kotoutumislain 9 §:n mukaisen yhteydenoton, jonka myötä kunta voisi tavoittaa hänet osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin. Lisäksi Kansaneläkelaitos toimittaa tiedon kuntaan toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavista maahanmuuttajista osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi.

Varhaiskasvatukseen osallistumisen lisääntymisen puolestaan voidaan arvioida hyödyttävän kohdejoukossa olevia lapsia. Tutkimustieto osoittaa, että lasten kotihoidon tuella on yhteys lasten heikompaan koulusuoriutumiseen. Jos perheessä on kotihoidon tukeen oikeuttava alle kolmevuotias lapsi, kotihoidon tuki voi kannustaa hoitamaan kotona myös kaikkia alle kouluikäisiä sisaruksia. Ehdotettu muutos voi siten lisätä myös kolme vuotta täyttäneiden lasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella voidaan vaikuttaa lapsen kognitiivisiin, sosiaalisiin ja sosio-emotionaalisiin taitoihin sekä kielenkehitykseen. Varhaiskasvatus hyödyttää

pidemmällä aikavälillä erityisesti heikommista sosioekonomisista taustoista tulevia lapsia. Laadukas varhaiskasvatus tukee myös lapsen ja välillisesti myös hänen huoltajiensa kotoutumista ja lapsen myöhempää koulunkäyntiä.

Toisaalta on mahdollista, että joissain tilanteissa kotihoito toteuttaisi lapsen yksilöllistä etua parhaiten. Ehdotettu muutos rajoittaisi lasten hoidon tukijärjestelmässä olevaa vapautta tehdä yksilöllinen valinta lapsen hoidon järjestämisestä. Muutos rajaisi valinnanvapautta silloin, kun lapsen vanhempi ei täytä ehdotettua asumisaikavaatimusta sekä silloin, kun perhe ensisijaisesti järjestäisi lapsen hoitamisen kotona pääasiallisesti perheen ulkopuolisen hoitajan kuten isovanhemman toimesta. Valinnan vapauden rajoittaminen voisi siten joissain tilanteissa heikentää vanhempien mahdollisuutta valita lapsen yksilöllistä etua parhaiten toteuttava hoitoratkaisu. Kotihoidon tuki ei kuitenkaan ole ainoa lasten kotihoitoon soveltuva tukimuoto, vaan tukilain mukaisten edellytysten täyttyessä perhe voisi järjestää lapsen hoidon kotona yksityisen hoidon tuella esimerkiksi palkkaamalla lastenhoitajan. Tukilain mukaan osa-aikaisesti töissä käyvällä vanhemmalla on myös mahdollisuus saada alle kolmevuotiaan lapsen kotona hoitamiseen joustavaa hoitorahaa, vaikka lapsella olisi kunnallinen tai yksityinen varhaiskasvatuspaikka.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Esitys vähentäisi kotihoidon tuen menoja sekä lisäisi varhaiskasvatuksen ja yleistuen menoja. Toimeentulotuen menot vähenisivät vuodesta 2028 alkaen. Kunnat rahoittavat lasten hoidon tuet, varhaiskasvatuksen ja osan työttömyysetuuksista, jolloin näiden muutokset vaikuttavat kuntien rahoitusvastuuseen. Kunnille syntyvä varhaiskasvatuksen menojen lisäys kompensoitaisiin kuntien valtionosuuksien kautta.

Vaikutukset tulisivat voimaan asteittain, sillä asumisaikavaatimusta sovellettaisiin vain aikaisintaan lain voimaantullessa Suomeen muuttaviin henkilöihin. Voimaantulovuonna 2027 vaikutus julkiseen talouteen olisi miljoona euroa. Vaikutukset olisivat täysimääräiset vuodesta 2030 lähtien, jolloin menojen arvioidaan lisääntyvän 9,9 miljoonaa euroa.

Suhde perustuslakiin

Oikeus sosiaaliturvaan

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Kuten varhaiskasvatuksen, myös kotihoidon tuen voidaan katsoa toteuttavan perustuslain 19 §:n 3 momentin tarkoitusta.

Perustuslaissa ei sidota sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistä mihinkään voimassa olevaan lainsäädäntöön tai instituutioon, vaan edellytetään riittävien palvelujen turvaamista jokaiselle, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön perusteella lasten päivähoitojärjestelmä täyttää perustuslain julkiselle vallalle asettaman velvoitteen (PeVL 11/1995 vp, s. 2). Edellä mainituin perustein ehdotettu muutos, jonka mukaan kotihoidon tukea ei

maksettaisi tilanteissa, joissa tuen saaja ei itse pääasiassa hoida lasta, ei ole perustuslain näkökulmasta ongelmallinen.

Yhdenvertaisuus

Kotihoidon tuen maksamisen edellytykseksi ehdotettua asumisaikavaatimusta tulee arvioida perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Perustuslain 6 §:ssä säädetään, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä johtanut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimuksen, etteivät henkilöihin kohdistuvat erottelut saa olla mielivaltaisia eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVM 11/2009 vp, s. 2, PeVL 60/2002 vp, s. 4, PeVL 18/2006 vp, s. 2, PeVL 32/2022 vp, s. 3).

Yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkielto. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Momentti ei toisaalta kiellä kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi syrjintäsäännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla korkeat. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on erottelun hyväksyttävyyden lisäksi kiinnitetty huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (ks. esim. PeVL 61/2018 vp, PeVL 59/2018 vp, PeVL 57/2016 vp, s. 3–4, PeVL 52/2016 vp, PeVL 23/2012 vp, s. 2, PeVL 60/2010 vp, s. 3, PeVL 38/2006 vp, s. 3.)

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Hallituksen esityksen HE 309/1993 vp perusteluissa on nimenomaan todettu, että säännöksellä halutaan korostaa, että lapsia tulee kohdella aikuisväestöön nähden tasa-arvoisina, periaatteessa yhtäläiset perusoikeudet omaavina ihmisinä, että keskenään yhdenvertaisesti. Tämän ohella säännös osoittaa, että jokaista lasta tulee kohdella yksilönä, ei pelkästään toiminnan kohteena.

Erilaisen kohtelun hyväksyttävyydestä

Esitys asettaa perheet tosiasiallisesti erilaiseen asemaan Suomessa asutun ajan perusteella, sillä se kaventaa lasten hoidon tukijärjestelmässä olevaa alle kolmevuotiaan lapsen hoidon järjestämistä koskevaa valinnanvapautta niiden perheiden osalta, joissa huoltaja ei ole asunut Suomessa vähintään kolmea vuotta.

Perustuslakivaliokunta on perustoimeentulon turvaa koskevassa lausuntokäytännössään katsonut, että etuuksien saamiselle on voitu asettaa joidenkin henkilöryhmien osalta tiukempia saamisehtoja, jos ne ovat olleet perusoikeuksien yleisten rajoitusperusteiden, hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, sallimissa rajoissa. Valiokunta on myös katsonut, ettei valtiolla ole ehdotonta velvollisuutta turvata perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuja perustusturvaetuuksia muille kuin sen alueella tai oikeudenkäyttöpiirissä pysyväisluonteisesti asuville (ks. PeVL 48/2006 vp ja PeVL 22/2004 vp). Perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettiin säädettävän nimenomaisesti, että nykyisin perustuslain 19 §:n 2–4 momentissa tarkoitettujen etuuksien saamisen tai määräytymisen perusteeksi voidaan lailla asettaa Suomessa työskentely tai asuminen (HE 309/1993 vp, s. 84). Säännös sisälsi paitsi

etuuden saamisedellytyksistä säätämisen, myös sen, että etuuden suuruus voidaan porrastaa Suomessa työskentelemisen tai asumisen keston mukaan (HE 309/1993 vp, s. 72/II). Perustuslakivaliokunta poisti hallituksen ehdottaman momentin tarpeettomana. Valiokunta katsoi säännösehdotuksen sisältävän "juuri sellaisia kriteerejä, jotka perusoikeuksia koskevien yleisten oppien, lähinnä hyväksyttävyys- ja suhteellisuusnäkökohtien nojalla oikeuttavat tarkoitetunlaiset rajoitukset" (ks. PeVL 51/2024 ja PeVM 25/1994 vp, s. 10–11).

Esityksellä tavoitellaan hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeampaa kotoutumista ja työmarkkinoille siirtymistä sekä lasten integroitumista varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt kotoutumistavoitteen toteuttamista hyväksyttävänä syynä järjestää työttömyyden ajan turva maahanmuuttajien osalta muista työttömistä poikkeavalla tavalla (ks. PeVL 55/2016 vp, s. 4).

Ehdotus kohdistuu tosiasiallisesti pääasiallisesti naisiin, sillä kotihoidon tuen saajista yli 90 prosenttia on naisia. Ehdotuksella tavoitellaan naisten nykyistä nopeampaa kotoutumista ja työmarkkinoille siirtymistä. Tavoitteiden toteutumisen voidaan arvioida johtavan heidän taloudellisen tilanteensa ja autonomiansa tosiasialliseen paranemiseen. Esityksen tavoitteita voidaan tästäkin näkökulmasta pitää perustuslain kannalta hyväksyttävinä.

Kolmen vuoden asumisaikavaatimuksen täyttämiseksi luettaisiin hyväksi toisessa EU-maassa, Euroopan talousalueen massa tai Sveitsissä täyttyneet asumiskaudet. Näin ollen esitys vaikuttaisi lähinnä kolmannesta maasta muuttaviin henkilöihin, mikä käytännössä tarkoittaisi myös maahanmuuttajien asettamista keskenään erilaiseen asemaan riippuen aiemmasta asuinmaasta. EU-maiden, Euroopan talousalueen maiden ja Sveitsin asumiskausien yhteenlaskeminen perustuu EU:n sosiaaliturva-asetukseen 883/2004, jonka oikeusperusta juontaa EU:n perustamissopimuksista. Mainittu asetus on Suomea velvoittavaa suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä.

Ehdotetun asumisaikavaatimuksen oikeasuhtaisuudesta

Sosiaaliturvalainsäädännössä odotus- ja omavastuuajat ovat verraten yleisiä, ja niitä on perustuslakivaliokunnan käytännössä sinänsä pidetty hyväksyttävinä (PeVL 48/2006 vp, s. 4). Perustoimeentuloa turvaavien etuuksien odotus- ja omavastuuaikojen tulee kuitenkin olla kohtuullisia (PeVL 15/1995 vp, s. 3/II, PeVL 40/2001 vp, s. 2/II, PeVL 33/2004 vp, s. 3/I), eikä niitä saa säätää niin pitkiksi, että ne muodostuisivat perustuslain 19 §:n 2 momentista johtuvien velvoitteiden kiertämiseksi (PeVL 25/1997 vp, s. 3/II, PeVL 46/2002 vp, s. 2/II). Myös Euroopan sosiaalisen peruskirjan (SopS 78–80/2002) voidaan katsoa edellytettävän, että asumisaikavaatimus ei muodostu kohtuuttomaksi. Lasten hoidon tuki on alle kolmevuotiaan lapsen hoitamiseen tarkoitettu tukimuoto. Kolmen vuoden asumisaikaedellytys voi siten joissain tilanteissa estää perheitä kokonaan saamasta kyseistä etuutta.

Kolmen vuoden asumisaikavaatimusta voidaan pitää perusteltuna ja tarpeellisena kotoutumistavoitteen toteuttamisen näkökannalta, sillä ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava maahanmuuttajalle yleensä viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä. Kotoutumissuunnitelman perusteella kotoutuja-asiakas osallistuu esimerkiksi suomen tai ruotsin

kielen opintoihin, yhteiskuntatietoutta lisääviin palveluihin sekä muihin kotoutuja-asiakkaan kotoutumista ja työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin. Lasten kotihoidon tukea saavat maahanmuuttajat ovat olleet 1.1.2025 voimaantulleen kotoutumislain mukaan kohderyhmässä, jolle tulee laatia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma. Kotihoidon tukeen ei kuitenkaan liity tuen saajalle minkäänlaisia kotoutumissuunnitelman tekemiseen tai kotoutumispalveluihin osallistumiseen liittyviä velvoitteita. Jos maahanmuuttaja hoitaa lasta kotona juuri maahanmuuttoa seuraavina vuosina, joiden aikana kotoutumissuunnitelma on mahdollista laatia, voi hän jättäytyä kokonaan ilman kotoutumissuunnitelmaa ja kotoutumiskoulutusta. Esityksen tavoitteena on, että lasten kotona hoitamisen sijaan alle kolme vuotta Suomessa asuneet ilman työtä olevat pienten lasten vanhemmat ilmoittautuisivat työttömiksi työnhakijoiksi. Työttömän työnhakijan perustoimeentulo turvataan 1.5.2026 alkaen yleistuella ja ansiopäivärahalla. Toisin kuin kotihoidon tukeen, työttömyysetuuksiin liittyy velvollisuus osallistua työnhakijan palveluprosessiin ja toteuttaa yhdessä työvoimaviranomaisen kanssa laadittua työllistymissuunnitelmaa tai sitä korvaavaa suunnitelmaa, kuten kotoutumissuunnitelmaa.

Kotihoidon tukeen ehdotettua kolmen vuoden asumisaikavaatimusta ei ole pidettävä kohtuuttomana myöskään siksi, että se ei vaikuta perheen oikeuteen saada lapselle varhaiskasvatusta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt valtiosääntöoikeudellisesti oleellisena lasten kotihoidon tuen valinnaista luonnetta kunnalliseen päivähoitoon nähden. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön perusteella lasten päivähoitojärjestelmä täyttää perustuslain julkiselle vallalle asettaman velvoitteen. Tähän perustuen perustuslakivaliokunta on muun muassa katsonut, että lasten kotihoidon tuen tason alentaminen ei ollut perustuslain näkökulmasta ongelmallista, vaikka yksittäistapauksissa tuen tason alennus saattoi olla tuntuva (PeVL 11/1995 vp, s. 2).

Yhteenveto

Perustuslakivaliokunta on pitänyt sosiaaliturvalainsäädännössä olevia asumisaikavaatimuksia sinänsä hyväksyttävinä. Lisäksi perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä voidaan johtaa tulkinta, että kotoutumistavoitteen toteuttamisella voi olla mahdollista perustella maahanmuuttajien sosiaaliturvaetuuksien määräytymistä muista poikkeavalla tavalla.

Hallitus katsoo, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä, mutta pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Perustuslakivaliokunta ei ole aiemmin ottanut kantaa siihen, onko kolmen vuoden asumisaikavaatimusta pidettävä kohtuullisena kunnallisen varhaiskasvatuksen vaihtoehdoksi tarkoitetussa alle kolmevuotiaan lapsen hoitamiseksi maksettavassa etuudessa. Asettamalla kolmen vuoden asumisaikavaatimus tosiasiallisesti rajoitetaan maahanmuuttajien yhdenvertaisia mahdollisuuksia valita pienten lasten hoidon järjestämistapa.

Perustuslakivaliokunnan lausunto on tarpeen sen arvioimiseksi, onko esityksessä esitetty perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkiellon kannalta riittävät perusteet sille, että rajatun maahanmuuttajaryhmän oikeutta lasten kotihoidon tukeen rajoitetaan.